

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

3 Ob domini labem non damnetur domus ejus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

Episcopos splendunt, diversæ epistolæ recitatae sunt, significantes, quod oportet hæreticos & post mortem anathematizari. Talem autem ecclesiasticam traditionem & alii Africani reverendissimi Episcopi servaverunt, sed & Romana sancta ecclesia quosdam Episcopos & post mortem anathematizavit, licet pro fide in vita sua non essent accusati: & utrumque apud nos habita gelæ significat.

¶ **Hæc capit solum, cum est ex variis locis quinta Synodus, quæ tractandum fere se habet in Colonienſi quatuor tomorum edita.**

¶ **¶ Sine] In epistola Imperatoris Iustiniani, quæ refertur in primæ synodus, seu collatione ipsius quinta synodi, hic locus habet: Hortatur autem etiam illud discipulare, &c. Sed sententia non velle diversa.**

¶ **¶ Diptychis] Sic emendatum est ex ipsa concilio, cum edita leguntur. Diptycha vero due tabulae erant, quarum altera vivorum, altera mortuorum eorum nomina continebat, quæ in Missa recitabantur: translatio vocabulo ab ostensorum diptycho, quæ in concilio facit B. Ambrosius Hexam. libr. 5. c. 8. De huiusmodi autem ecclesiasticis diptychis partim mortuorum, partim vivorum mentio fit in epistola Innocentii I. ad Decentium, cap. 2. & in epistola B. Augustini 177. clero & plebi ecclesie Hipponenſis, supra, quæst. 1. cap. 11. quæst. 2. ca. quid obest. & in epistola ad Anastasium Augustinum, & in epistola Episcoporum ad Anastasium ad Anastasium, quæ habetur post concilium Chalcedonenſe, & ab his supra.**

¶ **¶ Excommunicant] Sic est emendatum ex ipsa synodo, antea legitur, & statim teneri.**

¶ **¶ Inculpatum] In glossa interlineari duorum veterum scriptorum, Gregorii codicum habetur, id est, valde culpatum.**

¶ **¶ Diofcorum] In antiquis Pontificalibus in vita Bonifacii scriptis hæc leguntur. Hic (scilicet Bonifacius) cum Diofcoro mortuus est, sub contentione: Diofcorus in Basilica Constantiana, Bonifacius vero in Basilica Iulii. Fuit autem defunctio in clero & senatu dies viginti octo, donec defunctus est Diofcorus v. Idus Octobris. Ipsi diebus beatissimus zelo ductus cum grandi amaritudine coacta scripto sub vinculo anathematis chirographo damnavit Diofcorum, & reconciliavit clero: quem chirographum in ecclesie archivo reclusit.**

QVÆSTIO III.

Quod autem pro peccato alicujus tota familia excommunicanda sit, multorum exemplis probatur. Pro peccato namque a Sodomitarum parvulis eorum, qui postquam patrem flagitia noscebant, caelesti igne sunt consumpti. ¶ Item b pro peccato Amalechitarum non solum parvulos, sed etiam brutia animalia usque ad mingerentia ad parietem pulsa sunt a Domino deleri. Item c Dathan & Abiron autem qui contra Moysen & Aaron: nec tantum ipsi sed omnia substantia eorum cum ipsis descendit ad inferos. ¶ In novo Testamento nunquam peccati exigentibus gravius peccatum de se esse legitur, quæ etiam illos involvit, qui peccati conscientiam non habebant. Sed ergo tam severissime pro peccati parentum meretur parvuli puniri, non dubium est, quin pro peccati parentum sententia excommunicatorum pariter ferri valeant. ¶ Hinc respondetur. Pro peccati parentum parvulos corporales flagellari, ex verbis Evangelii apparet, ubi discipuli de cæco nato Christum interrogasse dicuntur [Rabbi d. quæ peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur?]. In quibus etiam illud respicitur, quod Dominus ait ad Moysen: [Ego sum Deus zelotus, visitans peccata Patrum in filios usque in tertiam & quartam generationem]. Spiritu autem peccati parentum parvuli non

tenentur, ex quo per sacramentum regenerationis ab originali peccato fuerint emundati. Unde per a Ezechielem Dominus ait: [Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, neque pater iniquitatem filii: iustitia iusti super eum erit, & impietas impij erit super eum.] Quæcumque etiam peccata parentes commiserunt, ex quo filius personaliter ab eis separatus fuerit, et non impunitur ad panam. Unde peccato Adæ idcirco omnes posteri teneri dicuntur, quia nondum aliqui ex illo materiam fuerat profeminatus. Quia vero apud Deum non sententia sacerdotum, sed vita eorum queritur, patet, quod non est notandum sententia, quæ peccati macula non inficit. Hinc b Paulus Corinthiis scribens ait: [Si quis frater nominatur fornicator, aut avarus, aut idoli serviens, cum huiusmodi nec cibum sumere debetis.] Ex quibus verbis datur intelligi, quod nisi primum aliqui nominatus i fuerit de crimine, id est, vel coram iudice accusatus & convictus, vel in iure ipse de se fuerit confessus, quod nec sententia est ferienda, nec ab ejus communiione abstinendum. Non ergo pro alicujus peccato tota familia excommunicanda est.

¶ **¶ Nominatus] Hæc explanatio loci B. Pauli ad Corinthios & hic, & supra 11. q. 3. ad mensam. 6. evidenter. videtur accepta ex verbis B. Augustini in libro 10. homiliarum, hom. ultima, cap. 12. supra 2. quæst. 1. c. multi.**

C. I. ¶ Pro peccato patris non est filius anathematizandus. Unde Augustinus scribit ad Auxilium Episcopum, epist. 75.

Si habes e de hac re sententiam certis rationibus, vel scripturarum testimoniis exploratam, nos quoque docere digneris, quomodo recte anathematizetur pro patris peccato filius, aut pro mariti, uxor, aut pro Domini, servus: aut quisquam etiam in domo nondum natus, si eodem tempore, quo universa domus est anathemate obligata, nascatur, nec ei possit per lavacrum regenerationis in mortis periculo subveniri. Hæc enim fuit corporalis poena, quæ legimus quosdam contemptores Dei cum suis nominibus, qui ejusdem impietatis participes fuerunt pariter interfectos. Tunc quidem d ad terrorem viventium mortalia corpora perimebantur, quandoque utique moritura. Spiritus autem poena, qua fit, quod scriptum est: e [Quæ ligaveris in terra, erunt ligata & in caelo] animas obligat: de quibus dictum est. f [Anima patris mea est: & anima filii mea est: anima, quæ peccaverit, ipsa morietur.] Audisti fortasse aliquos magni nominis sacerdotes cum domo sua quempiam anathematizasse peccantium. Sed forte si essent interrogati, reperirentur idonei reddere inde rationem. Ego autem quoniam si quis à me querat, utrum recte fiat, quid ei respondeam, non invenio, nunquam hoc facere ausus sum de quorundam & facinoribus unanimiter adversus ecclesiam perpetratis, nisi gravissime commoveret. Sed si tibi, quod iuste fiat, Dominus revelavit, nequaquam juvenilem atatem tuam, & honoris ecclesiastici rudimenta contemno. En adsum: senex à juvene Coepiscopo, & Episcopus tot annorum à collega necdum anniculo paratus sum discere, quomodo vel Deo, vel hominibus justam possum reddere rationem, si animas innocentes pro scelere alieno (ex quo non trahunt, sicut ex Adam, in g quo omnes peccaverunt, originale peccatum) spiritali supplicio puniamus. Etenim Clauſiciani filius, etſi traxit ex patre primi hominis culpam, sacro fonte baptisimatis expiandam, tamen quidquid, posteaquam eum genuit, peccati patet ejus admisit, ubi pater ipse non fuit, ad eum non pertinere quis ambigit? Quid a dicam de conjuge? Quid de tot

a Ezechiel. 18. b 2. Corinb. 3. mutatis aliquantulum verbis. c Iov. 14. c. 44. Pann. 13. & 126. d al. quippe. e Matth. 18. f Ezech. 18. g Rom. 5.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

animabus in universa familia? Unde si una anima per istam feveritatem, qua tota domus ista anathematizata est, sine baptismo de corpore exeundo perierit, innumerabilem mors corporum, si de ecclesia homines innocentes violenter abstrahantur & interficiantur, huic damno non potest comparari. Si ergo de hac re potes reddere rationem, utinam & nobis rescribendo praestes, ut possimus & nos. Si autem non potes, quid tibi est inconsulta commotione animi facere, unde si interrogatus fueris, rectam rationem non valeas invenire. Hac autem dixi, etiam si filius noster Clasticianus aliquid admiserit, quod tibi anathemate plectendum iustissime videretur.

1 ¶ Hec enim fuit] Sic etiam apud Irenaeum, & in Panormia: in epistola autem ipsa legitur. Neque enim hac corporalis est poena, qua legimus quosdam contemptores Dei cum suis omnibus, qui ejusdem impietatis participes non fuerunt, pariter interfectos. Verum ob glossam, & doctorem dicta nihil est mutatum.

2 ¶ De quorundam] Eadem glossa oblitis; ne hoc mutaretur: itaque quantum cum Ivo & Panormia concordat. In originali autem est, cum de quorundam facinoribus, immaniter adversus ecclesiam perpetratis, gravissime promoveret.

3 ¶ Quid dicam de conjugate?] Verba haec desunt in ceteris editionibus epistoliarum, excepta Antverpiana. Sunt autem in codice Ikarion Vaticano, & apud Irenaeum, & in Panormia.

2 pars. Ut ergo ex hac auctoritate evidentissime monstratur, illiciti excommunicatur quis pro peccato alterius: neq. aliqua ratione nituntur, qui pro peccato unius in totam familiam sententiam ferunt excommunicationis. Illicita autem excommunicatio notatur non laedi, sed excommunicantem.

C. II. ¶ Qui illiciti aliquem excommunicat, semetipsum, non illum condemnat.

Unde Gregorius scribit Magno Mediolanensi Episcopo, lib. 2. epist. 26.

Comperimus, a quod Laurentius quondam frater, Coepiscopus noster, nullis te culpis exigentibus, b. communionem privaverit. Ideoque hujus praeccepti nostri auctoritate munitus, officium tuum securus perage, & communionem sine aliqua sume formidine.

C. III. ¶ Qui non corde, sed ore maledicunt, labiorum immunditiam contrahunt.

Item Hieronymus c. in Leviticum.

Qui negligunt oris maledicti consuetudinem refecere, etiam si non ex corde maledicant, etiam si non voto & animo inique proferant maledicta, tamen immunditiam labiorum (secundum Esaiam d. verbum) & inquinamenta oris incurrunt.

C. IV. ¶ Vita, non sententia quemlibet ligat, vel solvit.

Item Hieronymus ubi supra.

Si quis e non recto iudicio eorum, qui praesunt ecclesiae, depellatur, & foras mittatur, si ipse non ante exiit, hoc est, si non ita egit, ut mereretur exire, nihil laeditur in eo, quod non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus. Et ita fit, ut interdum ille, qui foras mittitur, intus sit, & ille foris, qui intus retinetur videtur.

C. V. ¶ De eodem.

Item Rabanus de ecclesiasticis praesertim, lib. 1.

Non in f. perpetuum damnatur, cum injuste iudicatur, dicente Psalmo: g. [Nec damnabit illum, cum iudicabitur illi.] Multi sacerdotum culpam zelo Dei se persequi profitentur: sed dum indifferenter

a Polyb. lib. 1. tit. 22. Ivo p. 14. c. 12. Panm. lib. 3. c. 129. b al. extantibus. c Origenes hom. 14. ad 2. 24. Levit. d Esa. 4. Origenes ibidem. e Ioh. ead. chm. aliqui. f Ivo p. 14. c. 20. Panm. lib. 3. c. 121. g Psal. 36.

hoc agitur, sacrilegii facinus incurrunt, & dum praecipites quasi ad emendandum ruunt; ipsi quoque magis deterriti cadunt.

C. VI. ¶ Quae poena feriat, qui illiciti aliquem excommunicat.

Item ex concilio Parisiensi tempore Ludovici.

De illicita a excommunicatione lex Iustiniani Imperatoris catholici, quam probat & servat catholica ecclesia, constitutione cxxiii. 1. cap. cccii. decreti, ut nemo Episcopus, nemo Presbyter excommunicet aliquem, antequam causa probetur, propter quam ecclesiastici canones hoc fieri iubent. Si quis autem adversus eam b. aliquem excommunicaverit, ille quidem, qui excommunicatus est, majoris sacerdotis auctoritate ad gratiam sanctae communionis redeat: is autem, qui legitime non excommunicaverit, in tantum abhinet a sacra communione tempus, quantum majori sacerdoti visum fuerit: ut quod iniuste fecerit, ipse iuste emendet. Et hinc sanctus Gregorius c. ad Ioannem Episcopum iniuste excommunicantem inter cetera scribit, dicens: [Castis prius, atque in nihilum redactis praedictae sententiae decretis, ex beati Petri Principis Apostolorum auctoritate decernimus; triginta dierum spatio te sacra communione privatum, ab omnipotenti Deo nostro tanti excessus veniam cum summa poenitentia, ac lachrymis exorare. Quod si hanc sententiam nostram te cognoverimus implisse remissius, non iam tantum iniustitiam, sed & contumaciam fratemitatis tuae cognoscas, adjuvante Domino, severius puniendam, quia nemo praeproper; scilicet non communitus, neque conventus d. est iudicandus. De conventione autem huiusmodi patratore manifestorum criminum lex dicit: [Quicumque tribus auctoritatibus iudicis conventus, vel tribus edictis ad iudicem fuerit provocatus, aut uno pro omnibus preceptorio, id est; quod citatus exinguit, fuerit evocatus; & praesentiam suam apud eum iudicem, a quo ei denuntiatum est, exhibere noluerit, adversus eum, quasi in contumacem, iudicari poterit. Quinimo nec retrahari per appellationem negotia possunt, quoties in contumacem fuerit iudicatum.] Et hanc sententiam de tribus auctoritatibus convenit evangelica auctoritate Celestinus 2, ad Nestorium ibicens; & Ephesina 3. synodus de eodem decernens, & beatus Gregorius ad Ioannem scribens; comprobant. De preceptorio autem scripto f. Africanum concilium demonstrat de Cresconio; ut si conventus respicere de trectaverit, suo contemptu; & sua contumacia faciente, auctoritate iudiciali proliis excludatur. Item b. beatus Gregorius de sententia in contumaciam scribens ad Maximum praesumptorem Salonitanum Episcopum dixit: [Hortamur, ut ad nos venire omni postposita exultatione festines: quatenus servata iustitia, hac, de quibus accusaris, & cognoscere; & finire secundum canonica instituta Christo revelante possimus. Ita autem fac, ut adveniendum amplius iam moras non ingeras: ne ipsa te magis absentia obnoxium his, qua dicuntur, assignet: & nos in te haec res, non solum propter dicta crimina, qua purgare subterfugis, sed etiam propter inobedientiae culpam, durius scilicet, ut in contumacem, cogat ex concilio ferre iudicium.]

1 ¶ Cxxiii.] Sic est & in novella Iustiniani, & in Epitome Iuliani antecessoris; & in aliquot Gratiani codicibus; licet in aliis sit cxxvii. Numerus autem capituli emendatus est ex vetustis exemplaribus. Olim enim novella per capita, non per libros divisae citabantur.

a Ivo part. 14. c. 21. Panm. lib. 5. c. 124. 2. q. 1. de non Episcopis. b al. ea. c Lib. 2. ind. 11. epist. 6. d al. convulsus. e In cod. Theod. 15. sententiarum Iulii Pauli, titul. 5. partim in interpretatione, partim post interpretationem. f cap. 11. & 44. g lib. 1. Episcop. 3. a ¶ Code.

¶ **Cælestinus**] In concilio Ephesino bibliotheca Vaticana, & Latina impresso, in epistola ipsa Cælestini ad Nestorium hac legitur ad hoc caput pertinens. Scias volo post primam & secundam illius. (scilicet Cyrilli) & hanc nostram correctionem, quam constat esse jam tertiam, ab universitate collegii, & conventu Christianorum te profusus esse sanctum: nisi mox quæ malè dicta sunt, corrigantur. In eadem vero concilio nuper Ingolstadt impresso, epistola hac est in principio, c. 16.

¶ **Ephesina**] In isdem Vaticano & Parisiensi Ephesinus concilio exemplaribus in epistola ipsius synodi ad Nestorium hac habetur. Ecce autem simul præsidente sancta synodo, quæ in magna Roma congregata est, sanctissimo, & reverendissimo fratre, & comministro nostro Cælestino Episcopo, & tertio de hac contestamur scriptura, &c. In sententia vero de ipsius Nestorii, post mentionem duarum citationum addita. Canonibus autem præcipientibus, evocari tertio vocatione inobedientem, dirigentes ad eum rursus alios sanctissimos Episcopos, contumacem invenimus, & renitentem, &c. In concilio autem Ingolstadt excusis, tomo 2. c. 2. sicut expressè citatur in ipsius Nestorii.

C. VII. ¶ Vita, non sententia ab ecclesia: aliquem ejicit, vel ad eam reducit.

Item Origenes super Leviticum, homilia 14. ad cap. 24.

¶ **Quædam** exiit à veritate, à timore Dei, à fide, à charitate, exiit de castris ecclesiæ; etiam si per Episcopum vocem minime abjiciatur: sicut è contrario, dum aliquis non recto judicio foras mittitur, scilicet si non ante exierit, id est si non egerit, ut mereret exire, nihil laeditur. Interdum enim qui foras mittitur, intus est, & qui foras est, intus tenneri videtur.

¶ **Apud Origenem** post c. que negligit, sup. ead. citatum, sequitur. Iste tamen, qui licet matre Israelitide, & Egyptio patre progeneris est, exiit, & nominans nomen maledicti. De quo ego puro; quod nisi exiisset, nec liti-gantia verus verum Israelitam, nec nominans maledictum. Exiit enim à veritate, exiit à timore Dei, à fide à charitate: sicut superius diximus, quomodo per hæc quæ exiit à castris ecclesiæ, &c.

C. VIII. ¶ Et qui aperto sacrilegio, & qui per-versa vita fidelibus non sciatur, ad ecclesiam non pertinere probantur.

Item Augustinus sermone 11. de verbis Domini.

¶ **Illis** qui sunt ab ecclesia segregati, non dicit, [b ea] que sunt Spiritus, non percipientes: ne ad scientiæ præceptionem referrentur: sed dicitur est, [Spiritum non habebimus.] & infra. ¶ Hoc utique in nullo modo dicitur ab ecclesia segregatis, qui dicitur Spiritum non habentes. Sed nec ille dicendus est esse in ecclesia, & ad fidem societatem Spiritus pertinere, qui ovibus Christi factis corde miseretur. [d Sanctus enim Spiritus disciplinæ fugiet fidem.] Neque 2. enim solum ad ecclesiam non pervenit, qui separationis aperto sacrilegio manifesti sunt, sed etiam illi, qui in ejus unitate corporaliter, nulli per peccata vitam separantur.

¶ **In sermone** indicato B. Augustinus, agens de iis, qui se omnino ab ecclesia separaverunt, ait horum schisma longe divorsum esse ab ipso, quo in ecclesia unitate permanentes inter se dissentiant, sensales conviciant, ad quos Paulus scribens epistola prima, senales conviciat, quia dicunt, Ego sum Paulus, ego vero Apollo. De illis ergo (inquit B. Augustinus) qui plane sunt ab ecclesia separati; non est exceptio, quod dicitur, Apollolus 1. Corinth. 3. ea, que sunt Spiritus, non percipientes: sed quod dicitur in sua

a Sen. 2. dicitur suprad. si quis. b 1. Cor. 3. c al. referretur. In epist. Iuda. d Sep. 2.

epistola Iudas, qui segregant semetipsos, animales, Spiritum non habentes.

¶ **Hoc utique**] Rependum est quod apud B. Augustinum antecedit de parvulis & carnalibus, qui tamen sunt intra ecclesiam unitatem. Postmodò (ait) ut certissime noverimus, quod parvuli in Christo, non percipientes quæ sunt Spiritus Dei, habent tamen Spiritum Dei, paulò post infuseamur, quemadmodum eos ipsos increpans ait, [nescitis, quia templum Dei estis: & Spiritus Dei habitat in vobis.] Hoc utique nullo modo diceret ab ecclesia segregatis, &c.

¶ **Neque enim solum**] Hinc usque ad finem non sunt inventa. Facit tamen ad hanc sententiam, quod scribitur lib. 3. de baptismo contra Donatistas, c. 17.

C. IX. ¶ A Deo separamus, quos impiis demonstramus.

Item ex quinta synodo, collatione 3. quæ 1.

¶ **ertum est**, quod qui impius demonstratus est, omnimodo separatus est à Deo: sicut etiam ille, qui anathematizatus, tanquam impius separatus est. Nihil enim aliud significat anathema, nisi à Deo separationem.

¶ **3 pars.** Illucita ergo excommunicatio, ut ex præmissis apparet, non laedit eum, qui notatur, sed à quo notatur: ac per hoc, qui innocentes sunt, ex alterius crimine condemnari non possunt: sicut ab imprudensibus familia potentum pro peccatis Dominorum salant notari. Sed adhuc obicitur, quod non solum innocentes, sed nec etiam criminis sententia maledictionis sunt feriendi. At enim Christus in b. Evangelio. [Orate pro persequentibus & calumniantibus vos: benefacite hiis, qui vos oderunt.] Item c. Apostolus. [Benedicite persequentibus vos: benedicite & nolite maledicere.] Item, [d Maledicti regnum Dei non possidebunt.]

C. X. ¶ Ab omni maledictio fideles immunes esse oportet.

Item Hieronymus in epistolam ad Titum intro capituli tertii.

¶ **Igitur** * Michael non fuit ausus diabolo, & certe maledictione dignissimo, iudicium inferre blasphemiam, quanto magis nos ab omni maledictio puri esse debemus? Merebatur diabolus maledictum: sed per os Archangeli blasphemiam exire non debuit. Relege veteres libros, & vide, quæ tribus in monte Garizin constitutæ sint, ut benedicerent populo, & quæ in monte altero, ut maledicerent: e Ruben, qui maculaverat torum parentis, & Zabulon novissimus Lix filius, & ancillarum liberi in monte Heliel f. ponuntur, ut maledicant his qui maledictione sunt digni.

C. XI. ¶ Quos significent illi, qui ad benedictionem, quæ ad maledictionem de filiis Israel electi sunt.

Item in libro Iosua.

¶ **Um ergo** in singulis quibusque fidelium talis sit proposita varietas, hoc mihi designari videtur in hoc loco, quod dimidii illi, qui juxta montem Garizin incedunt (illum, qui ad benedictiones electus est) istos figuratiter g. indicent, qui non metu poenæ, sed benedictionum: & repromissionum desiderio veniunt ad salutem: illi vero dimidii, qui juxta montem Gebal b. incedunt, in quo maledictiones prolatae sunt, istos alios indicent, qui malorum metu, & suppliciorum timore complentes quæ in lege scripta sunt, perveniunt ad salutem.

¶ **Sed qui pro** persecutoribus iussit orare, primos parentes pro transgressione mandati, mortis maledictio percussit. Cain i quoque, quia pro peccatoribus iussit orare, sententiam maledictionis accepit.

a Pro p. 14. c. 49. Psalm. 11. c. 29. b Matth. 5. c Rom. 12. d Galat. 5. * In epist. Iuda. e Deuter. 27. f al. Hebal. Origenes hanc g. ad c. 9. Iosue. g al. singulariter. Origen. h al. Hebal. i Genes. 3.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

leditionis à Domino reportatur. Abrahâ a quoque Dominus dixit: [Maledicam maledicentibus tibi, & benedicam benedicentibus tibi.] In Evangelio h etiam, cum esurient veniret ad ficiam, non inventiens fructum in ea, sua maledictione, perpetua sterilitate ipsam damnavit. ¶ Item c Noë cum venenda sua à Ciara derisa cognosceret, filium ejus Canaan maledicens dixit: [Maledictus Canaan sit servus fratrum suorum.] Item d Isaac, cum benediceret Jacob filio suo, ait: [Qui maledixerit tibi, sit ille maledictus, & qui benedixerit tibi, benedictionibus replatur.] ¶ Item, sicut in libro Deuteronomii legitur e, Moysi ex præcepto Dei duodecim tribus filiorum Israël in duas partes divisi, & sex tribus iussit, ut iuxta montem Gebal, & innecentes, maledictionem transgredientium legem vociferarentur: alii vero præcepti, ut iuxta altum montem incedentes, benedictiones observantium melamarent. ¶ In novo etiam Testamento Petrus Apostolus legitur Simoni maledixisse, cum ait: g [Pecunia tua tecum sit in perditionem.] Paulus quoque, qui dixerat: h [Benedicite & nolite maledicere,] formosorem i Corinthum iussit excommunicari: ¶ Item in eadem i epistola ait [Si quis non fuerit secutus doctrinam Domini nostri Iesu Christi, sit anathema, maranatha.] ¶ Item k Galati: [Si Angelus de celo veniens aliud vobis evangelizaverit, anathema sit.] Distingendum est ergo vitæ maledictum quod prohibetur, & maledictum quod à Domino & sanctissimis viris rationabiliter profertur. Maledictum quod prohibetur, est illud, quod procedit ex voto ultionis, & odio persequenti, non ex amore iustitiae. Maledictum vero, quod sancti maledicunt, est illud, quod procedit ex amore iustitiae, non livore vindictæ. ¶ In eadem j Antea legebatur, ut etiam in manuscriptis, in alia, Hujus verò loci, ac sequenti sensum retulit Gratianus, non ipsa proferat Apostola verba.

C. XII. ¶ Sancti viri non ex voto ultionis, sed amore iustitiae aliquos maledicunt.

Unde Gregorius ait in Moral. lib. 4. capite 6.

Cum sancti i viri maledictionis sententiam profertunt, non in hanc ex voto ultionis, sed iustitiae in examine prorumpunt. Intus enim subitè iudicium n aspicunt, & mala foris exurgentia, qui a maledicto debeant ferre, cognoscunt; & eò in male iusto non peccant, in quo ab interno o iudicio non discordant. Item supra cap. quinto. ¶ Scriptura sacra duobus modis maledictum memorat; aliud videlicet, quod approbat, aliud, quod damnat. Alier enim maledictum profertur iudicio iustitiae i, ut in ipso primo peccante prolata est, cum audivit p [Maledicta terra in opere tuo, &c.] & sicut Abrahâ dicitur: q [Maledicam maledicentibus tibi.] Alier verò profertur maledictum, quod non iustitiae, sed livore vindictæ promitur: à quo voce Pauli Apostoli r prædicantis cessare admonemur, qui ait: [Benedicite & nolite maledicere.] ¶ 2 ¶ iustitiae] In his, quæ sequuntur, non omnino refert Gratianus ipsa verba beati Gregorii, neque etiam ceterorum collectorum, licet propius ad eos accedat. Sententia tamen eadem manet.

C. XIII. ¶ Errantes, & in errorem mittentes excommunicantur.

Apostolica i auctoritatis exemplo didicimus, er-

a Genesi 12. b Matth. 23. c Genesi 9. d Genesi 27. e Deuteron. 27. f alii, Hebal. g Actor. 8. h Rom. 12. i 1. Corinth. 3. & 6. k Galat. 1. l Beda in acta capite 8. Ivo part. 12. capite 4. & 5. Panorm. lib. 3. capite 22. m alii. iustitia exanimis. n Dei iudicium. o vera lectio. p aliter aeterno. q Genesi 3. r Genesi 12. s Roman. 12. t 1. Corinth. 3.

rantium, & in errorem mittentium spiritus tradendo esse Satana, ut blasphemare deducant.

C. XIV. ¶ Delinquentes corrigantur à sacerdotibus, incorrigibiles inveniuntur excommunicantur.

Item Anacletus Papa, epist. 1.

Am sacerdotes a, quam reliqui fideles omnes summam curam habere debent de his, qui pereunt, quantum eorum redi, gitione, aut corrigantur à peccatis, aut si incorrigibiles apparuerint, ab ecclesia separentur.

C. XV. ¶ Secunda vel tertia admonitione interposita, excommunicationis sententia procedat.

Item Gregorius Papa lib. 2. epist. 37. ad Natalium Episcopum.

De excommunicationis articulo (quæ tamen interpolata conditione gradus i secundo vel tertio non, ut ita dicam, ex necessitate subijuncta est) beatitudinem immerito queritur, cum Paulus Apostolus d dicit: [Promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam.] ¶ 1 ¶ Gradus] In tribus veris exemplaribus epistolæ beati Gregorii & bene Gratiani legitur, gradu secundo, &c.

C. XVI. ¶ Mali ab ecclesia sunt eliminandi.

Item Hieronymus in epistolam ad Galatas, cap. 5.

Refecandæ i sunt putridæ carnes, & scabiosa ovium caulis repellenda: ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, intescant. Alius in Alexandria una scintilla fuit, sed quia non statim oppressa est, totum orbem ejus flamma populata est. ¶ Refecandæ] Apud b. Hieronymum legitur, secandæ putridæ carnes, & scabiosum animal à caulis ovium repellendum.

C. XVII. ¶ Pro diversitate culparum subditi à prepositis corrigantur.

Item Augustinus libro de correptione & gratia, cap. 15.

Corripiantur itaque à prepositis suis subditi frentes correptionibus de charitate venientibus pro culparum diversitate diversis, vel minoribus, vel amplioribus: quia & ipsa, quæ damnatio nominatur, quam facit Episcopale iudicium (quæ poena in ecclesia nulla major est) potest, si Deus voluerit, in correctionem saluberrimam cedere atque proficere. Neque enim scimus quid contingat sequenti die. An ante finem vitæ bonus de aliquo desperandum est? Aut contradicere Deo potest, ne respiciat e & det poenitentiam, & acceptio sacrificio Spiritus contribulati, cordisque contriti, à regno quamvis iustæ damnationis absolvat, damnatum quæ ipse non damnet? Pastoralis tamen necessitas habet, ne per plures serpent ditto contagia, separare ab ovibus sanis morbidam, ab illo, cui nihil est impossibile, ipsa scissita separatione servandam. Nescientes enim quæ pertineat ad prædestinatorum numerum, quis non peccet, sic affici debemus charitatis affectu, ut omnes velimus salvos fieri.

1 ¶ Damnatumque] Si emendatum est ex originali, in glossa visæ est impedire. Antea legebatur, damnatum, quæ ipse non damnat.

C. XVIII. ¶ Qui corrigi noluerit, excommunicationi ferro debent abscondi.

Item Prosper libro secundo de vita contemplativa, cap. 7.

Eccæ d autem crimina quorumlibet, si ipsis criminosis confiteri nolentibus, undecunque claruerint

a Burch. li. c. 136. Ivo p. 5. c. 250. b 2. Cor. 10. c al. respice d Es. orig. quæc

quaruncumque non fuerint patientiæ leni medicamento sanata, veluti igne quoddam pie increpationis urenda sunt & curanda. Quod si nec sic quidem æquanimiter sustinerint, ac pie increpantis medela processerit & in eis, qui diu portati, & salubriter oburgati corrigi noluerint, tanquam putres corporis partes debent ferro excommunicationis abscondi: ne, sicut caro morbis emortua, si abscissa non fuerit, salubrem relique carnis putredinis lux contagione corrumpit; ita isti, qui emendari despicunt, & in suo morbo persistunt, si moribus depravatis in sanctorum societate permanerint, eos exemplo suæ perditionis inficiant.

¶ In hac parte Apud Prosperum continuo sequitur cap. porro. *¶ In penitentia, dist. 1.*

C. XIX. ¶ Excommunicandus est, qui duas simul uxores habere presumpserit.

Item Nicolaus Papa Luthario Regi.

Anon & distrida ultione ferendus es, qui in duabus uxoribus adulterum Lamech, & flagitium imitatus esse dignosceris? Quod Dominus non nisi post septuaginta septem generationes suo salutarifero delevit: cum Cain fratricidium septima generatione aquis abolitum in cataclysmo.

C. XX. ¶ Falsi testes & homicida a communionem priventur.

Itaque censuimus & homicidas & falsos testes à communionem ecclesiasticam submovendos: nisi poenitentiam facti satisfactionem crimina admissa diluerint.

C. XXI. ¶ Excommunicetur potens, qui clericum pauperem, vel religiosum spoliarè presumpserit.

Item ex concilio Toletano I. c. 11.

Siquis d. de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem, aut religiosum expoliaverit, & manducetum ad se venire Episcopus, ut audiatur, & contempserit invicem, mox scripta percurrat per omnes Episcopos provincie, & quoscunque adire poterint, excommunicationis habeatur ipse, donec obediat, & reddat aliena.

¶ Pauperem] In plerisque vetustis, & apud Anselmum & in codicibus cæcatis impressis, & manuscriptis est, pauperem.

C. XXII. ¶ De eodem.

Ex dicto Gregorii Papa.

Quicquid per & dolum manum suam mittit in Christum Dominum, id est, Episcopum vel Presbyterum (quia sacrilegium grave committit), & si quis ecclesiam Dei violat, aut impugnat, aut incendit (quia & hoc gravissimum est sacrilegium), placuit sanctæ synodo, ut: in primis omnia bona ejus proscriptione publicentur: deinde in uno loco, id est, in monasterio inclusus poeniteat omnibus diebus vite suæ.

¶ Caput hoc abest à plerisque manuscriptis. Burchardus autem & in cæcatis ex concilio Gangrensi.

¶ In primis] Apud Burchardum & Ivonem legitur, ut in uno loco, &c. sine verbis istis, quæ hinc sunt interjecta.

C. XXIII. ¶ Communionem privetur, qui Romipetas, vel peregrinos, vel mercatores molestare presumpserit.

Item Calixtus Papa.

Quicquid Romipetas, & peregrinos, & Apostolorum & Divina, & aliorum sanctorum oratoria visitantes capere, seu rebas, præferunt, spoliare, & mercatores novis telorum & pedagogiorum exactionibus molestate tentaverit, donec satisfecerit, communionem careat Christianam.

a. al. presump. b. 1007. c. 227. Gen. 4. c. Burch. 1.6. c. 29. Prop. 10. c. 17. d. Anf. 17. c. 173. e. Burch. 1.10. cap. 63. Prop. 12. c. 173. f. al. pedagogiorum.

C. XXIV. ¶ Excommunicentur, qui oratores, & ecclesias, bonarum earum, & personas ibi servientes infestare presumpserint.

Item Urbanus Papa.

Patrum traditionum exemplis commoniti, pastoralis officii debitum persolventes, ecclesias cum bonis suis, tam personis, quam possessionibus, clericos videlicet, ac monachos, eorumque conversos, & oratores quoque, cum suis nihilominus rebus, quas ferunt, tutos, & sine molestia esse statuimus. Si quis autem contra hoc facere presumpserit, & postquam facinus suum recognoverit, intra dierum triginta spatium competenter non emendaverit, à liminibus ecclesiæ arceatur, & anathematis gladio feriatur.

¶ Convertos] In codicibus impressis sequebatur, vel commissos, quæ sunt expuncta, quia ab hinc à plerisque manuscriptis Gratiani exemplaribus, & vetusto quodam codice: in quo quidem extremo & hic, & alii tres canonici descripti sunt, tanquam fragmentum alicujus concilii.

C. XXV. ¶ Qui oratoribus, pauperibus non armis ferentibus in malum obvaverint, excommunicentur.

Item Nicolaus Papa omnibus Episcopis.

Illi, qui peregrinos, vel oratores cujuscunque sancti, sive clericos, sive monachos, vel foeminas, aut inermes pauperes depradati fuerint, vel bona eorum rapuerint, vel in malum eis obvaverint, anathematis vinculo feriuntur, nisi dignè emendaverint. Pax verò illa quam treugam dicimus, sic observetur, sicut ab Archiepiscopis & Episcopis uniuscujusque provincie constituta est. Qui autem eam infregerit, excommunicationi subdatur.

¶ pars. Quia verò sermo de hæretico habetur, videndum est, quid intersit inter schisma & hæresim: & qui sint hæretici: & quot sint hæreticorum secta.

C. XXVI. ¶ Schismatici & hæresis differunt.

Differentiam autem inter schisma & hæresim, Hieronymus in epist. ad Titum b. c. 3. assignat, dicens.

Inter hæresim & schisma hoc interesse arbitrantur, quod hæresis perversum dogma habeat, schisma propter & Episcopalem dissensionem ab ecclesia & pariter separat. Quod quidem in principio aliqua ex parte intelligi potest, ceterum nullum schisma non aliquam sibi confingit hæresim, ut rectè ab ecclesia recessisse videatur.

¶ Ab ecclesia] In codicibus horum commentariorum in Germania, in Gallia, in Ferraria excusit, itemque duobus manuscriptis Vaticanis legitur, ab ecclesia separatur.

¶ Potest] Sequebatur, diversum, quæ vox abest à memoratis editionibus, & Vaticanis exemplaribus.

C. XXVII. ¶ Unde hæresis dicatur.

Unde autem hæresis dicatur, in epistolam ad Galatas, cap. 5. Hieronymus & diffinit ita dicens.

Hæresis f. Græcè ab electione dicitur, quod scilicet eam sibi unusquisque eligat disciplinam, quam putat esse meliorem. Quæcumque igitur aliter scripturam intelligit, quàm sensus Spiritus Sancti flagitat, quæ scripta est, licet de ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest, & de carnis operibus est quæ pejora sunt.

¶ pars. Quæ verò propriè dicantur hæretici, Augustinus in lib. de Utilitate erudendi, c. 1. ostendens, ait.

a. Rom. lib. 5. c. 114. b. Ad locum [Hæreticum hominem.] c. Poly. lib. 7. tit. 3. Anf. 122. c. 49. d. al. post Episcopalem decessionem. e. Ad locum [Hæresis, invidia.] f. Poly. lib. 1. Anf. 1.2. c. 50. g. Gal. 5.

C. XXVIII. *¶ Qui proprie dicantur hæretici.*
Hæreticus a est, qui alicujus temporalis commodi, & maxime gloriæ, principatusque sui gratia: falsas ac novas opiniones vel gignit, vel sequitur. Ille autem, qui hujusmodi hominibus credit, homo est imaginatio- ne quadam veritatis ac pietatis illusus.

C. XXIX. *¶ Non sunt hæretici, qui non sua au- dacia, sed aliena seducuntur in erro- rem.*

Item Glorio, Eleanzio, & alii, epist. 162.
Dixit b Apostolus [Hæreticum hominem post pri- mam & secundam correptionem] devita: sciens, quia subversus est hujusmodi, & peccat, & est a semet- ipso damnatus. Sed qui sententiam suam, quamvis fal- sam atque perverfam, nulla pertinaci animositate de- fendunt, præsertim quam non audacia suæ præsumptio- nis pepererunt, sed à seductis, atque in errorem lapsis pa- rentibus acceperunt, quarunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum invenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.

C. XXX. *¶ Magistri erroris existunt, qui verita- tu disciplinam contemnunt.*

Item Leo Papa epist. 10. ad Flavianum.
Quid e autem iniquius est, quam impia sapere, & sapientioribus, doctioribusque non credere? Sed in hanc insipientiam cadunt, qui cum ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad prophe- ticas voces, non ad Apostolicas literas, nec ad Evange- licas auctoritates, sed ad semetiplos recurrunt: & ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuerunt.

C. XXXI. *¶ Hæretici sunt, qui quod grave sapiunt, contumaciter defendunt.*

Item Augustinus contra Manichæos.
Qui in ecclesia Christi morbidum aliquid, prayum- que sapiunt, si correpti, ut sanum, rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera, & mortifera dogmata emendare noliunt, sed defendere persistunt, hæ- retici fiunt.

C. XXXII. *¶ Errante damnabilior est, qui ejus defendit errorem.*

Item Urbanus Papa.
Qui aliorum defendit errorem, multo amplius da- mnabilior est illis, qui errant: quia non solum errat, sed etiam aliis offendicula erroris præparat & confirmat. Unde quia magister erroris est, non tantum hæreticus, sed etiam hæresiarcha dicendus est.

C. XXXIII. *¶ Qui mendacio veritatem im- mutant, Patrum terminos transferre probantur.*

Item Hieronymus lib. 2. Comment. ad e. s. Ofse.
Transerunt Principes Iuda terminos, quos posuerunt patres eorum, quando immutant mendacio veri- tatem, & aliud prædicant, quam ab Apostolis acceperunt. *Idem infra, eodem capite.* ¶ De hæreticis manifestus est sen- sus, quod sophismatibus suis, & arte dialectica sæpe op- primant ecclesiasticos. *Idem ad caput nonum.* ¶ Veteres scrutans historias, invenire non possum scidisse ecclesiam, & de domo Domini populos seduxisse, præter eos, qui sacerdotes à Deo positi fuerant, & propheta, id est, specu- latores. Illi ergo veruntur in laqueum tortuosum, in omnibus locis ponentes scandalum.

C. XXXIV. *¶ Abjiciantur, qui adversariorum conveniunt prævitiati.*

Item Leo Papa epistola 74. ad Anatolium.
Illud d sanè plurimum mihi displicere significo, quòd

a Beda 1. Corin. 11. Polyb. ibid. Deu. dicit p. 2. Anst. 1. 2. e. 53.
 b Ad Titum cap. 3. Polyb. ibid. Anst. lib. 12. e. 51. c Lib. 11. de Civit. Dei. c. 51. Polyb. ibid. Deu. dicit p. 2. Anst. 1. 2. e. 51. d 100 part. 8. cap. 329.

inter 1 dilectionis. a tuz clericos quidam esse dicuntur, qui adversariorum b conveniant prævitiati, & vasa ira. c vasis misericordiam miscantur. Quibus investigan- dis, & severitate congrua coercendis debet diligentia tua vigilanter insistere: ita ut his, quibus professe non po- tuerit correctio, non parcat abscissio. Oportet enim nos Evangelici meminisse mandati, quo ab ipsa veritate præcipitur d, ut si nos oculus, aut pes, aut dextera scandali- zaverit manus, à compage corporis auferatur: quia melius sit his in ecclesia carere membris, quam cum ipsi in æterna ire supplicia. Nam superfluo extra ecclesiam pe- sitis resistimus, si ab his, qui intus sunt, in eis quos de- cipiunt, videremur. Abjicienda profus pestifera hæ: à sacerdotali vigore patientia est, quæ sibi met, peccatis aliorum parendo, non parcat.

1 ¶ Quòd inter] Sic est emendatum ex ipsa epistola, cum & in unigatu, & in plerisque versibus Oratianis exemplaribus sit, quòd iurisdictionis tuz clericis. In duabus tamen, quæ in modum & apud Ivonem est, inter ditionis tuz clericos.

2 ¶ Vasa ira] Sic est emendatum ex originali. Alud est ad Ivonem B. Pauli Romæ. g. Apud Gratianum erat, itenque quæ Ivonem, vesanæ vasis misericordiam vasa miscantur.

C. XXXV. *¶ Et sodalitates, & convivia hæreti- corum clerici vitare de- bent.*
Item ex concilio Carthaginensi. IV. c. 71. & 72.

Clericus hæreticorum & schismaticorum tam con- vivia, quam sodalitates evitæ æqualiter. Forum conventicula non ecclesia, sed conciliabula appellanda sunt. Cum eis neque orandum est, neque psallendum.

C. XXXVI. *¶ Canonum observatores cum hæ- reticis nullum debent avere certamen.*

Item Gelasius Papa in epistola ad Episco- pos Dardania.

Cum quibus erat synodus inveniunda? Catholici Do- ctifices fuerant undique jam depulsi: solum reman- serant focii perfidorum: cum quibus jam nec licebat tu- bere conventum, dicitur Psal. e [Non sedi in conciliis vanitatis: & cum iniqua gerentibus non introibo.] Nec ecclesiastici moris est cum his, qui pollutam habent com- munionem, permiscamque cum perfidis, miscere con- ciliium f. Rectè igitur per Chalcedonensis synodi formam hujusmodi prævaricatio repulsa est potius, quam ad concilium vocata: quòd nec opus erat postpositam synodum, nec cum talibus habere licebat. *Idem in commen- tario ad Faustum.* ¶ Canonum 2 magistris atque custodibus nobis nullum fas est inire certamen cum hominibus communionis alienæ.

1 ¶ Quam ad] In originali legitur, quam per concilium quod ne opus, &c.

2 ¶ Canonum] Gelasius in commentario ad Faustum, ob- jurgans Græcos illos, qui, cum maximi canonum violant, eosque ta- men se observatores simulabant, in hæc præsumpti verba, o cano- num magistris atque custodes. Nobis nullum, &c.

C. XXXVII. *¶ Non contradicit sed potius obe- dit Evangelio, qui male excommu- nicat.*

Item ex epistola Urbani.

Notandum est, quòd quidam dicunt contra Eran- gelicam parabolum nos facere, ubi de ezianis mu- eradicandis Dominus præcepit g. cum aliquos excom- municatione dignos excommunicationi subjicimus: b

a al. ditionis; b al. committant; orig. c Rom. 9. d Mat. 18. e Psal. 25. f al. consilium. g Mat. 17. Sententia habetur q. 3. per totum. In concilio Milevano & Africano.

credunt, respuentes Iohannis Evangelium & Apocalypsim.

¶ Cathaphrygis nomen provincia Phrygia dedit, quia ibi exiterunt. Auctores eorum Montanus, Prisca, & Maximilla fuerunt. Hi aduentum Spiritus Sancti non in Apostolos, sed in se traditum asserunt.

¶ Cathari propter munditiam ita se nominaverunt: gloriantes enim de suis meritis, negant penitentibus veniam peccatorum: viduas, si nupterint, tanquam adulteras damnant: mundiores se cæteris prædicant. Qui nomen suum si cognoscere vellent, mundanos se potius quam mundos vocarent.

¶ Pauliani à Paulo Samosateno exorti sunt, qui dixit non semper fuisse Christum, sed à Maria sumplisse initium.

¶ Hermogeniani ab Hermogene quodam vocati, qui materiam non à natam introducens, Deo non nato eam comparavit, materiamque elementorum, & Deam asseruit: quos Apostolus *a* improbat elementis servientes.

¶ Manichæi à quodam Perfa exiterunt, qui vocatus est Manes. Hic duas naturas & substantias introduxit, id est, bonam & malam, & animas ex Deo, quasi ex aliquo fonte manare asseruit: testamentum vetus respuit, novum ex parte recepit.

¶ Anthropomorphitæ 3 dicti pro eo, quod simplicitate rustica Deum habere humana membra, quæ in divinis libris scripta sunt, arbitrantur. *abegam* enim Græcè, Latine homo interpretatur. Ignorantes vocem Domini, qui ait: *b* [Spiritus est Deus.] Incorporatus est enim, nec membris distinguitur, nec corporis mole censetur.

¶ Hierarchitæ 4 ab Hierarcha auctore exorti, monachos tantum recipiunt: conjugia respuunt: regna celorum parvulos habere non credunt.

¶ Novatiani à Novatiano e Romæ urbis Presbytero exorti: qui adversus Cornelium cathedram sacerdotalem conatus invadere, hæresim instituit, nolens apostatas suscipere, rebaptizans baptizatos.

¶ Montani 5 hæretici dicti, quod tempore persecutionis in montibus latuerunt, qua occasione se à catholica ecclesia corpore diviserunt.

¶ Ebionitæ ab Ebione dicti, sive à paupertate: Christum enim per profectum *d* solum virum iustum putant effectum. Unde competenter Ebionitæ pro paupertate intelligentiæ appellati sunt. Hi enim semijuda: sunt: & ita tenent Evangelium, ut legem carnaliter servant: adversus quos *e* Apostolus ad Galatas scribens invehitur.

¶ Photiniani à Photino Gallogræciæ Syrmii Episcopo nuncupati: qui Ebionitarum hæresim sulcians, asseruit Christum à Maria per Ioseph nuptiali coitu fuisse conceptum.

¶ Aëriani ab Aërio quodam nuncupati sunt: hi offerre sacrificium pro defunctis spernunt.

¶ Aëriani ab Aërio sunt vocati: idemque Eunomiani ab Eunomio quodam dialectico, Aërii discipulo, ex cuius nomine magis innotuerunt, dissimilem patri asserentes filium, & filio Spiritum Sanctum. Dicunt etiam nullum *f* imputari peccatum in fide manentium.

¶ Origeniani ab Origene auctore exorti sunt, dicentes, quod non possit videre filius Patrem, nec Spiritus Sanctus filium. Animas quoque in mundi principio peccasse dicunt, & pro diversitate peccatorum e caelis usque ad terras *g* diversa corpora, quasi vincula meruisse, eaque causa factum esse mundum.

¶ Noëtiiani à quodam Noëto vocati, qui dicebant Christum eundem esse, & Patrem, & Spiritum Sanctum, ipsamque Trinitatem in officiorum nominibus, non in personis accipiunt. Unde & Patripassiani vocantur, quia Patrem passum dicunt.

¶ Sabelliani ab eodem Noëto pullulasse dicuntur:

cujus discipulum perhibent fuisse Sabellium, ex cuius nomine maxime innotuerunt, unde & Sabelliani vocati sunt. Hi unam personam Patris, & filii, & Spiritus Sancti astruunt.

¶ Arriani ab Arrio Alexandrino Presbytero orti sunt, qui cœterum Patri filium non agnoscens, diversas in Trinitate substantias asseruit, contra illud, quod ait Dominus *a*, [Ego & Pater unum sumus.]

¶ Macedoniani à Macedonio Constantinopolitano Episcopo dicti sunt, negantes Deum esse Spiritum Sanctum.

¶ Apollinaristæ ab Apollinare vocati sunt, dicentes Christum corpus tantummodo sine anima suscepisse.

¶ Antidicomaritzæ appellati sunt pro eo, quod Mariæ virginitati contra dicunt, asserentes eam post Christum natum viro suo fuisse commistam.

¶ Metangismonitæ 6 idèd tale nomen acceperunt, quia *metangis* Græcè vas dicitur. Asserunt enim se esse in Patre filium, tanquam vas minus in tra vas majus.

¶ Patritiani à quodam Patritio nuncupati sunt: qui substantiam humanæ carnis à diabolo conditam dicunt.

¶ Colluthiani à quodam Collutho nominati: qui dicunt Deum non facere mala, contra illud, quod scriptum est, *b* [Dominus creans mala.]

¶ Floriani *c* à Floriano: qui & contrario dicunt Deum creasse mala, contra hoc, quod scriptum est, *d* [Fecit Deus omnia bona.]

¶ Donatistæ à Donato quodam Afro nuncupati: qui de Numidia veniens totam penè Africam sua persecutione decepit, asserens minorem Patre filium, & minorem filio Spiritum Sanctum, & rebaptizans catholicos.

¶ Bonosiani à Bonoso quodam Episcopo exorti produntur: qui Christum Dei filium adoptivum, non proprium asserunt.

¶ Circumcelliones dicuntur, eò quod agrestes sunt, quos Scototopicos 7 vocant, supradictæ hæresis habentes doctrinam. Hi amore martyrii semetipsos perimunt, ut violenter de hac vita discedentes, martyres nominentur.

¶ Priscillianistæ à Prisciliano vocati, qui in Hispania ex errore Gnosticorum & Manichæorum permixtum dogma composuit.

¶ Luciferiani à Lucifero Sardinia Episcopo orti: qui Episcopos catholicos, qui Constantiæ & persecutione perfidiam Arrianorum consentientes erant, & postea contra in catholicam redire delegerunt, damnantes, sive quod crediderant, sive quod se credidisse simulaverant, quæ ecclesia catholica materno recepit sinu, tanquam Petrus post sterum negationis, hanc illi matris charitatem sumptè accipientes, eosque recipere nolentes, ab ecclesia communionem recesserunt, & cum ipso Lucifero auctore suo, qui mane oriebat, cadere meruerunt.

¶ Iovinianistæ à Ioviniano quodam monacho discipulo asserentes nullam nuptiarum & virginum esse distantiam, nullumque inter abstinentes & simpliciter epulantes discrimen.

¶ Helvidiani ab Helvidio nominati: qui dicunt post Christum natum alios Mariam filios de suo Ioseph peperisse.

¶ Paterniani à Paterno quodam exorti, inferiores corporis partes à diabolo factas opinantur.

¶ Arabici nuncupati eò quod in Arabia exorti sunt, dicentes animam cum corpore mori, atque in novissimo utrunque resurgere.

¶ Tertullianistæ dicti à Tertulliano Presbytero Africanæ provincie civitatis Carthagenensis, animam immortalem esse, sed corpoream prædicantes, & animas peccatorum hominum post mortem in dæmones verti putantes.

a Gal. 4. *b* Ioan. 4. *c* al. Novato. *d* al. prove-
llia. *e* Gal. 4. *f* al. nulli. *g* al. terras lapsas. orig.

a Ioan. 10. *b* Esai. 45. *c* al. Floriani à Floriano.
d Gen. 1. *e* al. similiti.

¶ Theflarsedeatitæ dicti; quod decimaquarta lura Pascha cum Iudæis observandum continent. Nam *quatuor dies decem* significat.

¶ Nyctages à fomno nuncupati; quod vigiliis noctis respuant, superflitionem esse dicentes, jura temerari dicitur, qui noctem ad requiem tribuit.

¶ Pelagiani à Pelagio monacho exorti. Hi liberum arbitrium divinæ gratiæ anteponunt, dicentes sufficere voluntatem ad implenda jussa divina.

¶ Nestoriani à Nestorio Constantinopolitano Episcopo nuncupati; qui beatam Mariam virginem non Dei, sed hominis tantummodo matrem, asseruit: ut aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis: nec unum Christum in verbo Dei, & carne credidit; sed separatim, atque separatim alterum filium Dei, alterum hominis prædicavit.

¶ Eutyriani dicti ab Eutyche Constantinopolitano Abbate; qui Christum post humanam assumptionem negavit exillere in duabus naturis, sed solam in eo divinam esse naturam.

¶ Acephali dicti, id est, sine capite. Nullus enim eorum reperitur auctor; à quo exorti sint. Hi trium Chalcedonensium capitulorum impugnatores, diartam in Christo substantiarum proprietatem negant, & unam in eis personam naturam prædicant.

¶ Theodosiani & Gajanitæ appellati à Theodosio & Gajano, qui temporibus Iustiniani Principis in Alexandria, populi perveni electione, una die ordinati sunt Episcopi. Hi errores Eutycheis & Dioscori sequentes, Chalcedonense concilium respuunt: ex duabus unam in Christo naturam asserunt, quam Theodosiani corruptam, Gajanitæ incorruptam contendunt.

¶ Agnoitæ II, & Tritheitæ à Theodosiani exorti sunt; quibus Agnoitæ ab ignorantia dicti: quia ad pervertendum, à qua exorti sunt, id adjuvant; quod Christi divinitatem ignorat, quæ sunt subscripta de die & hora adventus, non recordantes Christi personam in Esaiâ 45. *Domini [Dies] iudicii in corde meo.*

¶ Tritheitæ verò vocati, quod sicut tres personas in Trinitate, ita quoque tres asserunt Deos esse, contra illud, quod scriptum est: *b. [Audi] Israel, Dominus Deus tuus, Dominus unus est.*

¶ Sunt alie hæreses sine auctore, & sine nominibus. Ex quibusdam putant triformentem esse Deum: alie Christi divinitatem passibilem dicunt: alie Christi de patre nati vati initium temporis dant: alie liberationem hominum apud inferos statim Christi descensione non credunt: alie animam imaginem Dei negant: alie animas converti in demones, & quæcumque animalia existimant: alie de mundi statu dissentiant: alie innumerabiles mundos opinantur: alie aquam Deo coeternam faciunt: alie nudis pedibus ambulat: alie cum hominibus non manducant. He sunt hæreses adversus catholicam fidem exortæ, & ab Apokolis, & à sanctis patribus, vel conciliis prædamnata: quæ dum in se multiseribus dissent, invicem sibi dissentiant, communi tamen nomine adversus ecclesiam Dei conspirant. ¶ Sed & quæcumque alie scripturam sanctam intelligit, quam sensus Spiritus Sancti flagitat, à quo conscripta est, licet de ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest.

¶ Cainani Apud B. Augustinum in libro de hæresibus (ex quo negam partem huius capituli accepit Isidorus) & in aliquo textu Gratiani exemplaribus legitur, Gayani. In uno Ierusalitano in libro de præscriptione adversus hæreticos hæc scribit. Sunt & nunc alii Nicolaitæ: Caiana hæresis dicitur. & pauliniana. Nec non etiam arripit alia quoque

a Esaiâ. b Deus. c suprad. hæresis, s. quinquag.

hæresis, quæ dicitur Cainæorum. Et ipsi enim magnificant Cain, quasi ex quadam potenti virtute conceptum, quæ operata sit in ipso.

¶ Non natam Locus hic emendatus est ex plerisque, vestitus & Isidoro. Antea enim legebatur, Non naturam introducens; Deo non natura eam comparavit.

¶ Anthropomorpha In codicibus Isidori vulgatis, & aliquot manuscriptis antecedunt hæc. Anomiani Latine sine lege dicuntur: quæ tamen absunt à codice Isidori per vetusto, & valde emendato monasterii B. Augustini in Carbonaria Neapolis.

¶ Hierachitæ Ita mutatum est ex libello B. Augustini, quamvis in aliquot ipsius editionibus sit, Hierarchitæ. Hierarchia verò hæretici meminit B. Hieronymus l. 4. & sexto de Trinitate. Antea legebatur, Heraclitæ ab Heraclio.

¶ Montani Horum nulla mentio est apud B. Augustinum, sed Montensium: quo nomine Donatistas Roma vocari solitos tradit.

¶ Metangismonitæ Sic emendatum est ex Isidoro & beato Augustino, cum antea legebatur, Metangi nominati.

¶ Scotopicos Apud Isidorum, in Pannonia, & in aliquot manuscriptis Gratiani est, Cotopitas. Quod vero ait, supradictæ hæresis habentes doctrinam, referendum est ad Donatistas; non ad Bonifacium.

¶ Prædicavit In eodem vetusto Isidori codice Neapolitano hæc est finis capituli, & incipit novum caput, de philosophis gentium.

¶ Chalcedonensium Tria capitula tractata & definita sunt in quinta synodo, sub Iustiniano, ut notatum est suprad. sicut sancti. Qui verò occasione horum trium capitulorum ab ecclesia recesserunt, non Chalcedonensem, sed quintam synodum impugnabant.

¶ Theodosiani Horum meminit Liberatus in Breviario, Nicephorus lib. 18. cap. 45. 49. & 50. ac Gregorius Cedrenus anno 14. Iustiniani Imperatoris. B. Augustinus memorat Theodotianum à Theodotiano: sed idem videtur qui Theodotus, de quo Epiphanius l. 2. tom. 1. hæresis 54. Theodotianus à Theodoto, ut etiam Philastrius & Damascenus.

¶ Agnoitæ & Tritheitæ Sic restitutum est: quamvis in codicibus Isidori & Gratiani legebatur, Gnoitæ & Trihoitæ. De his meminit Nicephorus in locis proximè indicatis, eorû, à Theodosiani profectos scribit. De Agnoitæ verò multa dicit beatus Gregorius lib. 8. epist. 35. & 42. ad Eulogium.

C. XL. ¶ Quare divina providentia multis errare permittit.

Item Augustinus de Genesi contra Manichæos, lib. 1. cap. 1.

¶ Deo divina providentia multos diversi erroris hæreticos esse permittit, ut cum insultant nobis, & interrogant nos ea, quæ nescimus, vel sic excutiamus pigritiam, & divinas scripturas nosse cupiamus. Propterea & Apostolus ait, *4 [Oportet] hæreses esse; ut probati manifesti fiant inter vos.* Hi autem Deo probati sunt, qui bene possunt docere: sed manifesti hominibus esse non possunt, nisi cum docent.

¶ Sed manifesti Hæc addita sunt ex originali, utemq; alia nonnulla, & emendata.

CAUSA XXV.

Sancta Romana Ecclesia quandam baptismalem ecclesiam suis munivit privilegiis, decimasque sua diocesi ex integro sibi attribuit. Item quoddam monasterium similiter munivit privilegiis propriis, decimasque ex propriis præditi nulli decimas persolveret. Accidit itaque ut intra diocesim præmutata baptismalis ecclesia præ-

a. Carinth. 17.